

ח-ד"ש מן הספרייה מס' 26 - בדחנים

פעם ישב הרשלה בבית המרחץ יחד עם ראש העיירה העשיר. "הרשלה", פנה אליו העשיר, "כמה לדעתך הייתי שווה לו היית סתם אדם ולא ראש העיירה?". ענה לו הרשלה: "שלושים שקל". "שלושים שקל?" הזדעק ראש העיירה, "הרי רק המגבת שאני מתנגב בה עולה שלושים שקל!". "הבאתי את המחיר שלה בחשבון", ענה הרשלה.

לילה אחד ג'וחא היה עייף מאוד והלך לישון. פתאום התחיל התינוק שלו לבכות. אשתו עשתה כל שיכלה כדי להשתיקו ולבסוף אמרה לבעלה: "עכשיו קום אתה ונדנד קצת את התינוק, הרי הוא חצי שלי וחצי שלך". אמר לה ג'וחא: "הרדימי את החצי שלך, לי לא מפריע אם החצי שלי בוכה".

שני לצים. "לץ" לפי אבן שושן הוא לצן, קל דעת, רשע, זד.

הלץ הוא האבטיפוס של התעלולן האוניברסלי, שוטה, מוקיון, מכוער בדרך כלל, ופעמים רבות הוא לוקה בחוסר קואורדינציה בין אבריו; הלץ הוא כביכול ערמומי וטיפש, אך עלילותיו שופעים הומור, צחוק ושמתח חיים. בתעלוליו בולטים כושר המצאה ויכולת "לסדר" אנשים. פעמים רבות נבחין בסיפוריו בקריקטורה אנושית ובפרודיה על מה שנחשב ראוי. הלצים מפרים את הכללים המקובלים ופורצים את גבולות המותר והאסור. בדרך כלל הם נחותים מבחינה חברתית ומעמדית, אך דווקא מעמדה זו הם מצליחים לשים ללעג את הסדר המקובל בחברה. "כאשר תרבות מאמצת לה לץ ומעניקה לו מעמד של בדרן מוכר, הוא משרת אותה", אומר אריה זקס בספרו "שקיעת הלץ", ומוסיף כי תפקידו המסורתי של הלץ לנקז ולטהר דחפים אנטי חברתיים שיש בהם סכנה. הוא מזכיר לבני האדם את אנושיותם ואת חוסר השלמות המצוי בכל אחד מהם.

בתרבויות אליליות הופיע הלץ כדמות מיתית, או חצי מיתית, השוברת מוסכמות בצורה משעשעת ומאפשרת פתיחת שסתום שהצטברותו עלולה לערער את שיווי המשקל המוסרי של החברה. למשל, בשבט הִינְבֶּגוּ שבצפון אמריקה הופיע הלץ וְקֵדוֹנְקֶגָה בדמות שחציה אדם וחציה אל, מעין קדוש גס רוח ש"מצפצף" על כל הטאבוים. מחד, הוא היה תם ושוטה, ומאידך גיסא, ניחן בערמומיות. בתעלוליו הוא שם לצחוק את הכנותיהם של הלוחמים טרם קרב כמו גם את פולחני הרפואה. יחסיו עם אברי גופו היו מצחיקים מאוד. למשל, בשלב מסוים התחולל קרב אדיר בין ידו הימנית לידו השמאלית. בשלב אחר הוא אכל את מעיו שלו עצמו. המעניין הוא שאת עלילותיו ספרו זקני השבט במהלך אירועים רציניים ומקודשים.

גם בשורשי התרבות המערבית קיימות תופעות דומות. הומרוס סיפר על ילדותו של הרמס, שהיה בין היתר גם אל הגנבים. כבר ביום היוולדו גנב חמישים פרות שהיו שייכות לאפולו והצעיד אותן אחרנית כך שהיה קשה להתחקות אחר צעדיהן ואפולו לא יוכל למצאן. לפנינו פורע סדר שמשטטה, אך בזכות פיקחותו וערמומיותו הוא הופך לדמות קומית.

אריה זקס מאפיין את הלץ בשלוש תכונות עיקריות. ראשית, יש בו דו-צדדיות: מחד גיסא, הוא מגלם דמות הפועלת בחוסר היגיון שהעולם הנבון לועג לה, ומאידך גיסא, דווקא דרך מחשבתו שאינה פועלת במתכונת המקובלת מאפשרת לו לשים ללעג את הסדר "ההגיוני" ולצאת כשידו על העליונה.

שנית, כפי שראינו בדוגמה למעלה, יחסיו עם גופו הם מתמיהים ומצחיקים. בכך הוא מגלם את מוגבלות הגוף, את מלחמת האדם ביצרו ואת הרצון לעקפם, לעתים, אל מול האיסורים והמגבלות שמטילה החברה. התכונה השלישית, אומר זקס, היא הרובוטיות. ביסוד עולמו של הלץ מצויה הרדמה של הרגש; כדי להצחיק ולשעשע חייב להיווצר איזה שיתוק מוסרי. ובעצם טיפשותו (לפי הגדרת התבונה המקובלת) יש מממד החסד; הוא קצת כמו משורר. כזה היה צ'רלי צ'פלין כשאכל נעליים

'מבשלות' לפי כל כלי הטקס, או כשניים ניקוי יסודי של אקווריום ברחיצת הדגים, תוך שימוש במים סבון.

גם אצל אריסטופאנס הופיע הלץ בדמות יצור חסר מעצורים שמתקיף את כל מערכת האיטורים החברתיים באמצעות לשונו. הצחוק במסגרת ההצגה מאפשר לו להוציא אל הפועל את המצאותיו המטורפות, ובכך להקהות את חודה של ההתקפה. כשסדרי החברה האתונאית נמאסים על שניים מהגיבורים במחזה "הציפורים", הם מסתלקים מן העיר כדי לכרות ברית מגוחכת עם הציפורים – לבנות עיר ציפורים ו"לצפצף" על האנשים ועל האלים כאחד. במחזה "הצפרדעים" דיוניסוס מוצג כשמן, טיפש ופחדן, שעושה את צרכיו במכנסיים כשמופיעה מפלצת. למרות גסותו, בכוח ההצחקה המשחרר שניחן בו אפשר לחוש את ממד החסד.

סיפורי לצים אנושיים אנו פוגשים בספרות העממית לאורך כל הדורות: טיל אוילנשפיגל, בן המאה ה-14, ארלקינו ופולצ'ינלה, מדמויות הקומדיה דל ארטה, דמויות לצים אצל שייקספיר ובמחזותיו של מולייר, פטר החכם ממקדוניה, ג'וחא – הידוע גם בשם נאסר א דין – בעולם המוסלמי, הרשלה מאוסטרופולי בעולם של יהודי מזרח אירופה בחברה טובה עם מוטקה חב"ד, אליקים צונזר ורבים אחרים.

במאה ה-16 הופיעה באיטליה הקומדיה דל ארטה. זו הייתה קומדיה של מסיכות, שבה לכל הצגה הייתה תכנית כללית והשחקנים נדרשו לאלתר ולהמציא דיאלוגים תוך כדי ההצגה. הם עשו זאת בעזרת גלריית טיפוסים שבהם התמחו, ובעזרת סדרת חכמות וקטעי ליצנות שנקראו לאצי. הדמויות האירוניות הקבועות היו המשרתים, אשר בהכמתם חיבלו תחבולות על מנת לעזור לזוג הנאהבים שבסיפור לממש את אהבתם. היו להם מאפיינים גופניים כמו אף ארוך או חטורת. המפורסמים שבהם היו ארלקינו ופולצ'ינלה. הקומדיה דל ארטה הייתה פופולרית מאוד והועלתה בפני קהלים מסוגים שונים. הלהקות נדדו לאורכה של אירופה והשחקנים הופיעו הן בשוק ובירידים הן בחצרות המלוכה. הקומדיה דל ארטה כסגנון, נעלמה מעולם התיאטרון במאה ה-18, אך השפעתה הייתה עצומה; החיוניות והקסם שלה השאירו חותמם על מחזאים ובימאים במשך מאות שנים. ביניהם אפשר למנות את מולייר, שייקספיר ואפילו צ'רלי צ'פלין.

רובנו מכירים את השם 'טיל אוילנשפיגל', אך רק בודדים יכולים להרחיב אודותיו. הוא תואר בספרות כנציג המדוכאים, מפסידן רומנטי, ניהיליסט שאינו טוב לשום דבר; הוא מסמל את השטן, הוא טפיל ותעלולן ידוע לשמצה. אוילנשפיגל הוא גיבור אגדי שהחוקרים אינם משוכנעים שבאמת היה קיים. ייתכן שסיפורו הוא אוסף של מעשיות עממיות שרווחו בפלנדריה ובגרמניה. על-פי הסיפור הוא נולד בשנת 1300 ונפטר כעבור חמישים שנה. אולם המהדורה השלמה המוקדמת ביותר שהשתמרה הופיעה רק בסביבות שנת 1510; היא נכתבה על-ידי מחבר אלמוני. זהו ספר מבדח על 'טיל אוילנשפיגל ממחוז בראונשוויג', שנכתב כפי הנראה בגרמנית "תחתית", שפה שהייתה מדוברת בצפון גרמניה ובהולנד, וקרובה להולנדית. בהמשך, במטרה להרחיב את קהל הקוראים, תורגם הספר לגרמנית "גבוהה". התרגום המילולי של השם 'אוילנשפיגל' בגרמנית הגבוהה הוא "מראת ינשופים", לעומת הגרמנית הנמוכה שבה התרגום המילולי של השם הוא "לנגב את הישבן". מהדורה זו מכילה תשעים וחמש מעשיות אודות טיל. כבר בפרק הראשון ברור לנו שלפנינו ילד בלתי רגיל. הוא הוטבל שלוש פעמים: פעם בכנסייה, לאחר מכן במי ביוב שאליהם נפלה האישה השיכורה שנשאה אותו לביתו, ולבסוף בדוד הכביסה. משגדל והפך לנער, נשלח יום אחד לשוק. הוא נעמד ליד עגלה מלאה שזיפים והחל לאכלם. זעם בעל העגלה והיכה אותו ברצועה. טיל התעלם מהמכות והמשיך לאכול בנחת שזיף אחר שזיף כשהאנשים נעמדים סביבו וצוחקים. כאשר שבע פנה אל הקהל בדברים אלה: "אכן זהו שוק נאה! כאן מכריחים בני אדם על-ידי הלקאה לאכול שזיפים, עד שאין ביכולתם לאכול עוד".

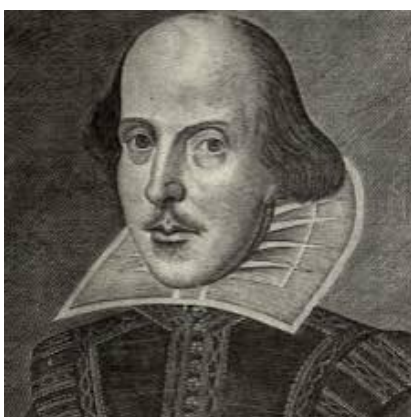
במאה ה-19 עיבד שרל דה-קוסטר את היצירה לרומן אפי. הוא שאל את דמותו של טיל מן המסורת הגרמנית ו"העניק לו דרכון בלגי". הרקע ליצירתו הוא המאבק בין ארצות השפלה הפרוטסטנטיות לשליטי ספרד הקתוליים. הרומן נמשך בשני צירים: מחד גיסא, מעשי השליט המדכא את הנוצרים הרפורמיסטים (כולל תיאורים מצמררים של חקירה בעינויים ושריפת אנשים על המוקד), ומאידך גיסא, תיאור נדודיו, הרפתקאותיו ומהתלותיו של טיל ברחבי בלגיה - בין היתר בדמות לוחם חירות פלמי - יחד עם ידידו למה ואהובתו נלה. מתוך שלל הסיפורים בחרתי להביא אחד נוסף, מיד תבינו מדוע.

ערב אחד הגיע טיל לטירת הרוזן והציג עצמו כצייר. הרוזן הזמינו להישאר בארמון כדי לצייר אותו, את אשתו ואת כל פמלייתו. שבועות ארוכים ישב טיל בטירה, זלל ושבע ובמכחול לא נגע, שהרי לא ידע כלל לצייר. לאט-לאט הגיעו כל אנשי החצר וכל אחד דרש ממנו לשפר את מראהו בציור. הרוזן תבע שיוסרו חצי ממשמניו, גברת מהודרת לחשה על אוזנו שאם לא יעלים את החטטרת שעל גבה היא תצווה להרעילו, נסיכה חייכה אליו בפה נטול שיניים ודרשה שיוסיף לה שיניים יפות ולא.... וכן הלאה. כעבור חודשיים של זלילה והתבטלות שבהם כלל לא נגע במכחולו הבין טיל שלא יינתן לו עוד יום של חסד. כל הפמליה התכנסה וטיל אמר להם: "ציירתי את התמונה באופן מיוחד. רק מי שדם אצילים זורם בעורקיו יוכל לראותה. פשוטי העם לא יהיו מסוגלים לראותה, אפילו לא עם זכוכית מגדלת".

ההמשך מוכר לכול. אין צורך להזכיר את העמדת הפנים ואפילו את דבריו של הנער שהצהיר קבל עם ועדה שאין כלום על הבד, ואין ספק שסיפור זה היווה את ההשראה ליצירתו המפורסמת כל-כך של הנס כריסטיאן אנדרסן, 'בגדי המלך החדשים'.

דמותו של אוילנשפיגל מעוצבת על-פי סוגת "ספרות הטיפשים" הגרמנית. גם אצל שייקספיר ואצל מולייר נפגוש את ה- FOOL - האאוטסיידר נטול המעמד החברתי, שהוא תמיד מצחיק ועם זאת רציני, אשף המילה וסטיריקן, המעורה בחיים הפוליטיים. מפיו נשמע את האמיתות הנוקבות שאיש אינו רוצה לשמוע. בחצרות המלכים היה לשוטים מקום של כבוד. הם יכלו, ואף נדרשו, להביע דעות סותרות לאלה של המלך. על המלכה אליזבת (ששלטה במשך 40 שנה) נאמר שהיא נזפה באחד מליצני החצר שלה כי לא היה חריף וביקורתי מספיק. שייקספיר בוודאי הכיר מסורת זו ואין ספק שהושפע מדמויות כמו טיל אוילנשפיגל. נביט בדמות השוטה במחזה "המלך ליר", שהוצג לראשונה ב-26 בדצמבר 1606. ליצן החצר היה דמות מוכרת בתיאטרון האליזבתני, אבל השוטה של "המלך ליר" הוא לכל הדעות

המעניין והמורכב ביותר. באמצעות להטוטים ליצניים הוא מנסה להאיר את עיניו של המלך לכל מה שהוא אינו רואה בעצמו, וזאת כדי לעזור לו. הוא אפילו מציע למלך לבקש מבנותיו את כובע השוטים, אך המלך אינו מבין את כוונתו ובתגובה לדבריו מאיים עליו. (השוטה של המלך ליר מזכיר לנו את טיריזיאס, הנביא העיוור שאדיפוס רצה להיוועץ בו. אך אדיפוס היה עיוור לאמת ולא היה מסוגל להכיל אותה). בקריאה ראשונה הדיבורים והשירים של השוטה במחזה "המלך ליר" אינם מובנים, אך בראייה מעמיקה יותר הם חושפים אפשרות לראות את האמת בכל מורכבותה. במערכה השלישית מופיע המלך כשוטה, והשוטה כחכם, ועם הזמן מתקרב ליר יותר ויותר לגישה של השוטה. דומה ששייקספיר מנסה לומר לנו שכדי לראות נכון בעולם עקום וחולה צריך משקפיים עקומים שמעוותים את ה"מציאות", כפי שהיא נשקפת באופן שטחי. במקום שבו נכשלה קורדליה, בתו של המלך ליר, מצליח השוטה: לאט-לאט מקבל המלך את תפיסת עולמו.

דמות השוטה הקדוש מופיעה בתרבויות רבות אך נדמה שאין ליצן מפורסם יותר מנאסר-א-דין המוכר לנו גם בשם ג'וחא. זהו גיבור עממי חכם-טיפש, שהמעשיות אודותיו נפוצות בכל רחבי המזרח התיכון,

במרכז אסיה, בקווקז ובחבל הבלקן. הוא היה פופולרי גם בקרב יהדות ספרד. בתפקידו ככסיל הפשוט אך בעל לשון מושחזת העיר ג'וחא את כבדי הראש מתרדמתם האינטלקטואלית. יש הטוענים שדמותו מבוססת על אדם אמתי שחי במאה ה-13 בצפון-מערב תורכיה אך דמותו משתנה מסיפור לסיפור. עתים הוא מבוגר ועתיים – צעיר, יש שהוא רווק ובסיפורים אחרים – נשוי, חכם אך לפעמים טיפש וכן הלאה. דמותו מייצגת רמאי שלרוב מרמים אותו, נוכל שנופל בפח שטמן לאחרים, אך בסיפורים אחרים הוא זה שמצליח להסתדר. למשל בסיפור הבא:

יום אחד נשלח ג'וחא על-ידי מורו לאחד מעשירי הכפר שנהג להעניק למורה מדי חג מתנה. הכין העשיר שלושים עוגיות מתוקות ונתן אותן לג'וחא. בדרך התעורר רעבונו והוא אמר לעצמו: "בוודאי ייתן לי מורי מחצית מן העוגיות" ומיד זלל חמש עשרה מהן. מכיוון שעדיין חש רעב, אכל עוד ועוד עד שנתרה חצי עוגייה. התפלא המורה: "מה זה, העשיר שלח לי רק חצי עוגייה?". "לא ולא" ענה ג'וחא, "הוא שלח שלושים ואני אכלתי אותן בדרך". "כיצד עשית זאת?" צרח המורה בזעם. "הנה ככה..". השיב ג'וחא והכניס לפיו את מחצית העוגייה שנתרה.

במסורת המוסלמית הסופית הרבו להשתמש בסיפורי ג'וחא. הוא נחשב בעיני הסופים למורה גדול משום שהם ראו בחכמתו את התגלמות האלוהות בכל אדם, חיה, צמח או חפץ. הם סברו שהתנהגותו נראית אולי מגוחכת, אך בתוך הסיפורים שלו שוכנת חכמה ובאמצעות ההומור שבהם אפשר להבין טוב יותר את טבע המציאות. סיפור המשקף אהבה חובקת כל ואשר יכול להתאים גם לפרחי ההוראה במכללתנו הוא הסיפור הבא:

נאסר-א-דין שתל גן פרחים. כאשר החלו הפרחים לבלבב החלו לצמוח ביניהם גם עשבים. במטרה להיפטר מן האורחים הבלתי קוראים נועץ נאסר-דין בגננים רבים, אבל אף לא אחת מעצותיהם הועילה. לבסוף הוא נסע אל ארמונו של השייח כדי לבקש את חכמתו של הגן המלכותי. אך אבוי, כל מה שהציע הגן הוא כבר ניסה. ישבו יחד בדממה שעה ארוכה. לבסוף הביט הגן בנאסר-א-דין ואמר לו: "הדבר האחד שאני יכול עוד להציע הוא שתתחיל לאהוב אותם".

נסיים בבדחנים יהודיים, אך נפתח דווקא במסכת תענית, העוסקת בדיני תעניות ובעיקר בתעניות שבבית דין היו גוזרים על כלל הציבור. אחת השאלות שנדונה הייתה: מתי יש להוציא את ארון הקודש החוצה כדי לבקש רחמי שמים? ומי יתפלל? צדיק כמובן. ומיהו צדיק? וכאן בא הסיפור על בן בורקא, שהסתובב בשוק ואלוהו הנביא התגלה אליו. שאל אותו בן בורקא: "האם יש בשוק זה מי שהוא בן עולם הבא?" כלומר, זכאי לגן-עדן? בין היתר הצביע אליו הנביא על שניים. הלך אליהם בן בורקא ואמר להם: "מה מעשיכם?", אמרו לו: "אנשים שמחים אנו ומשמחים את העצובים".

ייתכן שנוכל לראות באנשים שמחים אלה את הבדחנים היהודים הראשונים. אין ספק שדמות הבדחן היהודי התפתחה במקביל לדמות הלץ האירופי. מעמד הבדחן התפתח בעיקר בקרב קהילות מזרח אירופה. הבדחן היהודי שימש פעמים רבות מנחה היתולי בטקסים שונים, בחגים ובמועדים אחרים בהתחלה הוא אמנם נקרא 'לץ' או 'גחכן', אולם עם השינוי במעמד התקבל השם 'בדחן'. מרבית הבדחנים היו אנשים עניים שכדי למצוא פרנסה נאלצו לנדוד מעיר לעיר. נדרשו מהם שליטה ובקיאיות בטקסטים יהודיים, ולמרות זאת פעמים רבות נושאת המילה בדחן מטען שלילי. כבר בספר תהילים קראנו: אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְכֵי חַטָּאִים לֹא עָמַד, וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יִשָּׁב (א, 1). גם רבני הקהילות נידו פעמים רבות את הבדחנים, וזאת מכמה טעמים: רבנים רבים התנגדו לשימוש ההומוריסטי שעשו הבדחנים בפסוקי התורה או התלמוד; הם טענו גם כנגד היותם סמל לחיים של קלות דעת; בהיותו נווד, אין ספק שהבדחן פגש בדרכים את עמיתיו בני העמים האחרים, והיה חשוף להשפעות זרות ולתרבות חילונית, ומכך חששו הרבנים; ונימוק אחרון: לנוכח עונייהם של מרבית הבדחנים, פעמים רבות דווקא הנכבדים והעשירים היו מושא לעגם. כמו למשל בסיפור הבא:

שאלו לליצן: מפני-מה עני אסור בכל הלאווים שבתורה, ועשיר מותר בכלם? השיב הליצן: שניהם – מזלם גרם להם. בשעה ששבר משה את הלוחות, מיהר כל העם אשר במחנה ללקוט את השברים

היקרים. עשירים, שהשעה משחקת להם תדיר, מצאו את השברים הגדולים: "תגנב", "תנאף", "תחמד"; עניים, שאין השעה מסייעתם מימיהם, לא מצאו אלא את הרסיסים הקטנים: "לא", "לא", "לא" ... (דרויאנוב).

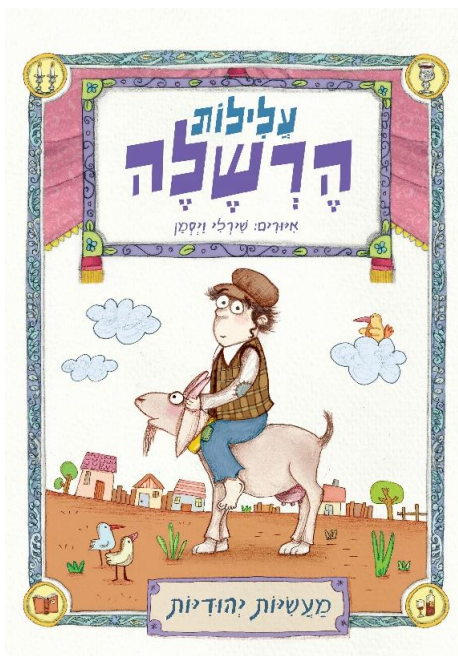

מוטקה חב"ד נקרא קודם נישואיו "מוטקה לץ", אך חותנו, חסיד חב"ד אמיד בוויילנה, דרש ממנו, לפני שישא לו את בתו, להסב את שמו ל"מוטקה חב"ד". דעה אחרת בעניין טוענת, שמשכילי וילנה התקשו לקבל את נישואיו של הלץ החופשי דווקא לבת של חסיד חב"ד, ומכעסם עליו הם שקראו לו "מוטקה חב"ד", כלומר "חכמה בלי דעת".

מוטקה חב"ד נודע בחריפות לשונו, בביקורתו חסרת הפשרות, בחדות מבטו, ובהעשרתו את הפולקלור העממי היידישאי בוויילנה, ובסביבתה. הוא התפרנס ממתן "שירותי ליצנות" לגברים ובעלי יכולת, היה תעלולן ומתחן ידוע, והתפרסם בעיקר בכושר האלתור שלו. ב"ספר הבדיחה והחידוד" של אלתר דרויאנוב יש למעלה משלושים חידודים והלצות המיוחסות למוטקה חב"ד. באחד מהם מסופר:

רצונך, רבי יהודה, שתחיה לנצח? – אמר מרדכי חב"ד ליודל אופאטוב. – קום ועקור דירתך מוויילנה לבולטרימנץ [עיירה יהודית קטנה וענייה, סמוכה לוויילנה].
 לגלג עליו יודל: מרדכי, כלום מלאך-המוות אין לו שליטה בבולטרימנץ שלך?
 החזיר לו מרדכי: מלאך-המוות יש לו שליטה בכל מקום, אבל קבלה היא בידי מאבותי ומאבות-אבותי, שמששת ימי בראשית ועד היום לא מת יהודי עשיר בבולטרימנץ...

גדול הבדחנים של המאה ה-19 וראשית המאה ה-20 היה אליקום צונזר. הוא חיבר עשרות שירים בחרוזים, התאים להם לחנים והיה מאלתר לפי דרישת הקהל. בפזמוני הבדחנות שלו שילב מוסר השכל וביקורת חברתית נוקבת. איציק מאנגר כינה את צונזר "משמח היהודים הגדול בדורו".

אבל הבדחן הידוע מכולם הוא כמובן הרשלה מאוסטרופול שחי במחצית השנייה של המאה ה-18 באוקראינה. כפי הנראה, הוזמן הרשלה לשהות בחצרו של החסיד רבי ברוך מבז'בוז', נכדו של הבעל שם טוב, שהיה ידוע כאדם דכאוני וכעסן. שם בילה רבות משנותיו והצליח בסיוע חוש הומור להשכיח את עצבותו של הרב, פעמים רבות הוא הקניט את הנשים, שהיו שתלטניות מדי לטעמו, ואת העשירים והגבירים:

גביר אחד פנה להרשלה והציג לו שאלה: "אביך לווה ממני שלוש מאות שקל לשלושה חודשים והתחייב להחזיר לי בכל חודש מאה שקל. בחודש הראשון הוא החזיר לי מאה שקל. כמה נותר לו להחזיר לי בחודשים הבאים?" השיב לו הרשלה: "כלום". הגביר: "הרשלה, אינך יודע חשבון!" הרשלה: "ואתה אדוני, אינך מכיר את אבי..."

בברכת סמסטר פורה ומהנה

דניה